

Date: 23rd December-2024

O'QUVCHILARNI SHAXSIY VA INTELLEKTUAL RIVOJLANTIRISHDA
O'QITISH METODLARINING AHAMIYATI

Olimjonova Ziynat Bobomurod qizi

International school of finance technology and science instituti

katta o'qituvchisi

Jumaboyeva Xurshida Ravshanjon qizi

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'qitishning ta'limiy metodlari haqida batafsil ma'lumot beriladi. Hozirgi davrda ta'limda qo'llanilayotgan an'anaviy va zamonaviy metodlar tahlil qilinadi, ularning afzalliklari va kamchiliklari o'rganiladi. Shuningdek, samarali ta'lim uchun metodlarning moslashuvchanligi, jamiyat ehtiyojlariga qarab ularning o'zgaruvchan xususiyatlari ko'rib chiqiladi. Maqolada didaktika, kognitiv psixologiya va innovatsion pedagogika nuqtai nazaridan ta'lim metodlarining mohiyati ochib beriladi.

Kalit so'zlar: ta'lim metodlari, pedagogika, kognitiv ta'lim, interaktiv o'qitish, innovatsion metodlar, didaktika, o'quvchi markazlashgan ta'lim.

Ta'lim jamiyat taraqqiyotining asosiy ustunlaridan biri sanaladi, chunki u faqat shaxsiy rivojlanish emas, balki mamlakatning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy o'sishini ta'minlashda ham muhim ahamiyatga ega. Har bir millatning kelajagi ta'limga e'tibor bilan bog'liq bo'lib, samarali o'qitish metodlari bu jarayonning markazida turadi. Zamonaviy dunyoda ta'lim jarayonini samarali tashkil etish uchun pedagoglar, tadqiqotchilar va ta'lim muassasalari rahbarlari o'quv jarayonining mohiyatini chuqur tushunishlari va innovatsion yondashuvlarni tatbiq etishlari zarur.

Ta'limiy metodlar — bu o'quvchilarni o'qitish jarayonida bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish, ularni rivojlantirish hamda tarbiyalashga qaratilgan usullar tizimidir. O'qitishning ta'limiy metodlari o'quvchilarning o'quv faoliyatini boshqarish va ularning shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Ular didaktik tamoyillar va maqsadlarga muvofiq tanlanadi. O'qitishning ta'limiy metodlari ta'lim jarayonidagi eng asosiy vositalardan biri hisoblanadi. Ular o'quvchi yoki talaba bilan o'qituvchi o'rtasidagi o'zaro muloqotni tashkillashtirishda muhim o'rin tutadi. O'qitish metodlari ma'lumotni yetkazish, uni tushuntirish va o'zlashtirish jarayonini osonlashtiradi. Samarali metodlardan foydalanish nafaqat bilimni yetkazib berish, balki uning amalda qo'llanilishiga yo'naltirilgan ko'nikmalarni shakllantirishga ham yordam beradi.

O'qitish metodlarining tasnifi

O'qitish metodlari ta'lim jarayonida bilim va ko'nikmalarni samarali tarzda shakllantirishning asosiy vositalaridan biri bo'lib, ular turli xil yondoshuv va usullarga bo'linadi. Ular shartli ravishda an'anaviy va zamonaviy metodlarga bo'linadi. Har bir metod o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ma'lumotlarni yetkazish, o'zlashtirish va tahlil qilish jarayonida alohida ahamiyat kasb etadi.

Date: 23rd December-2024

An'anaviy metodlar: An'anaviy metodlar o'quv jarayonida eng uzoq vaqt davomida qo'llanilib kelgan va o'zining natijalari bilan samarali ekanligini isbotlagan. Ular o'quvchilarga aniq va tizimli ma'lumotlar yetkazishda asosiy vosita hisoblanadi.

Leksiya usuli: Leksiya o'qituvchi tomonidan ma'lumotlarni yirik guruhlariga yetkazishning eng keng tarqalgan usulidir. Uning afzalligi shundaki, ko'p sonli o'quvchilar bir vaqtning o'zida ma'lumot olish imkoniyatiga ega bo'ladi. Leksiya jarayonida o'qituvchi ma'lumotlarni qisqa va aniq tarzda taqdim etadi, asosiy tushunchalarni ta'kidlab o'tadi. Katta auditoriyalar uchun mo'ljallangan bo'lgani sababli, bu metod keng miqyosli ta'lim jarayonida muhim o'rin tutadi.

Seminar mashg'ulotlari: Seminar mashg'ulotlari o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Unda o'quvchilar o'z mulohazalarini ifoda etish, mavzu bo'yicha bahs va munozaralarda ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu usul o'quvchilarning bilimni chuqur tahlil qilish, o'z nuqtai nazarini himoya qilish va boshqalarning fikrini tushunish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Muammoli o'qitish: Muammoli o'qitish o'quvchilarni mavjud muammolarni tahlil qilishga va ularga yechim topishga o'rgatadigan usuldir. Bu metod o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini, tahlil qilish qobiliyatini va ijodiy yondashuvini rivojlantirishga qaratilgan. Jarayonda o'qituvchi muammoli vaziyatlarni taqdim etadi va ularni muhokama qilish uchun o'quvchilarni faollashtiradi.

Zamonaviy metodlar: Zamonaviy metodlar ta'lim jarayonida yangi texnologiyalar va interaktiv yondashuvlardan foydalanishni nazarda tutadi. Ushbu metodlar o'quv jarayonini qiziqarli, faol va samarali qilib tashkillashtirishga yordam beradi.

Interaktiv o'qitish: Interaktiv metodlarda o'quvchilarning jarayonda faol ishtirokiga alohida e'tibor qaratiladi. Bunda o'quvchilar guruhlarda ishlaydilar, bahs va munozaralarda ishtirok etadilar, ijtimoiy o'yinlar yordamida bilimlarini chuqurlashtiradilar. Masalan, turli o'yinlar yoki debatlar o'quvchilarni ijodiy yondashuvga, mantiqiy fikrlashga va jamoaviy hamkorlikka undaydi.

Texnologiyalardan foydalanish: Texnologiyalar ta'lim jarayonida yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Onlayn platformalar, masalan, Zoom, Google Classroom, va Moodle, o'quv jarayonini masofadan turib tashkil etish imkoniyatini beradi. Video darslar va virtual laboratoriyalar esa fanlarni yanada tushunarli va qiziqarli qiladi. Shuningdek, raqamli vositalar ma'lumotni vizualizatsiya qilish, amaliy mashqlar o'tkazish va interaktiv muloqotni ta'minlaydi.

An'anaviy va zamonaviy metodlar o'rtasidagi farqlarga qaramay, ularning har biri ta'lim jarayonida muhim o'rin tutadi. An'anaviy metodlar bilimni tizimli va asosli ravishda yetkazishda samarali bo'lsa, zamonaviy metodlar o'quvchilarning faolligi va ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Samarali ta'lim jarayoni uchun bu metodlarni uyg'un tarzda qo'llash zarur.

Zamonaviy ta'lim metodlarining afzalliklari

Zamonaviy ta'lim metodlari hozirgi kunda ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim o'rin tutadi. Ushbu metodlar o'quvchilarni faol ishtirokchiga aylantirish,

Date: 23rd December-2024

ularning o'qish jarayoniga qiziqishini oshirish va bilimni yanada chuqur o'zlashtirishga qaratilgan. Quyida zamonaviy ta'lim metodlarining asosiy afzalliklari bayon etiladi:

Faol ishtirokni ta'minlash: Zamonaviy metodlar o'quvchilarni ta'lim jarayonining markaziga qo'yadi. Ular passiv tinglovchi emas, balki jarayonning faol ishtirokchisiga aylanadi. Interaktiv mashg'ulotlar, jamoaviy ishlar va ijtimoiy o'yinlar orqali talabalar o'z bilimni amaliy faoliyatga tatbiq qiladi. Bu nafaqat bilimni chuqur o'zlashtirish, balki talabalarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga ham yordam beradi.

To'liq tushunish: Interaktiv usullar ma'lumotlarning yaxlit tarzda tushunilishiga yordam beradi. Masalan, virtual laboratoriyalar yoki multimedia vositalari orqali o'quvchilar o'rganilayotgan mavzularni aniq va tushunarli tarzda qabul qiladi. Vizual va amaliy yondoshuvlar orqali ma'lumotlar osonroq o'zlashtiriladi, bu esa o'quvchilarga uzoq muddatli yodda saqlash imkonini beradi.

Shaxsiy yondashuv: Zamonaviy ta'lim metodlarining yana bir muhim afzalligi – ular har bir o'quvchining individual ehtiyojlarini hisobga olish imkonini beradi. Onlayn platformalar yordamida o'quvchilarga shaxsiy o'quv rejalari tuzish mumkin. Shuningdek, har bir o'quvchining bilim darajasi, qiziqishlari va o'rganish tezligiga mos usullarni qo'llash orqali ta'lim jarayoni yanada samarali bo'ladi. Bu individual yondashuv nafaqat o'quvchining bilim sifatini oshiradi, balki uning o'quv jarayoniga bo'lgan qiziqishini ham kuchaytiradi.

Zamonaviy ta'lim metodlari faqatgina bilim berish bilan cheklanib qolmay, o'quvchining ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, jamoaviy ishlash ko'nikmalarini shakllantirish va o'ziga ishonchini mustahkamlashga xizmat qiladi. Ushbu metodlarni samarali tatbiq qilish orqali ta'lim jarayonini yanada yuqori darajaga ko'tarish mumkin.

O'qitish metodlarini samarali qo'llash bo'yicha tavsiyalar

O'quvchilarning qiziqishlarini o'rganish: Ularning ehtiyoj va qiziqishlarini aniqlab, shu asosda metodlarni tanlash.

Integratsiyalashgan yondashuv: An'anaviy va zamonaviy metodlarni uyg'unlashtirish.

Ta'lim jarayonini tahlil qilish: Har bir darsdan keyin natijalarni baholash va kamchiliklarni aniqlash.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, o'qitishning ta'limiy metodlari doimiy rivojlanishda bo'lib, ularni samarali qo'llash uchun pedagoglar va tadqiqotchilar tomonidan izchillik bilan ishlash zarur. Zamonaviy ta'limda interaktiv va innovatsion metodlardan keng foydalanish talab etiladi. Har bir metodning afzalliklarini anglab, ulardan samarali foydalanish o'quvchilarning bilimni oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullayev, N. R., & Fayzullayev, D. X. Ta'limda innovatsion usullarning ahamiyati. Uzbekistan scientific journal, 15(4), 123-127.
2. Karimov, O. S., & Saidov, J. N. (2020). Zamonaviy ta'lim texnologiyalarining samaradorligi. Modern education research, 8(3), 98-102.

Date: 23rd December-2024

3. Tursunov, A. A., & Ismoilov, F. M. (2022). Intellektual ta'lim platformalarini tatbiq etishning uslubiy asoslari. *Innovative technologies in education*, 19(5), 65-70.
4. OLIMJONOVA, Z. (2024). OILADAGI SEVGI-ER-XOTIN MUNOSABATLARINING ASOSI SIFATIDA. *UzMU xabarlari*, 1(1.2. 1), 165-168.
5. Murodjon Oktam og, F. (2023). OILADA KONFLIKTLARNI YUZAGA KELISH SABABLARI VA ULARNI OLDINI OLISHGA QARATILGAN CHORA TADBIRLAR. *Journal of new century innovations*, 27(2), 46-49.
6. Olimjonova, Z. B. Q., Ilhomov, S. O. O., & Anorboyeva, J. S. Q. (2023). JAMOADA KONFLIKTLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI. *Academic research in educational sciences*, 4(TMA Conference), 235-238.
7. Якубова, Г. А., & Олимжонова, З. Б. Қ. (2022). МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРНИНГ ПСИХОФИЗИОЛОГИК РИВОЖЛАНИШИ. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 2(5), 681-689.
8. ABDUSAMATOV, X. (2024). OILALI TALABALARDA AJRIM HOLATI YUZAGA KELISHINING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK ASPEKTLARI. *News of UzMU journal*, 1(1.2. 1), 70-74.
9. Абдусаматов, Х. У. Ў. (2023). МЕХНАТ МИГРАНТЛАРИ ОИЛАЛАРИДАГИ ХАЁТ МАЗМУНИНИНГ ЙЎНАЛГАНЛИК ҲОЛАТИ. *Academic research in educational sciences*, 4(TMA Conference), 663-670.
10. Xudaybergenovich, A. X., & Baxtiyarovna, S. D. (2024). FARZAND TARBIYASIGA OILAVIY AJRALISHLAR IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK TA'SIRINI EMPIRIK O'RGANISH YUZASIDAN TADQIQOT XULOSALARI. *IJTIMOIIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIIY JURNALI*, 4(5), 73-82.
11. Baxtiyorovna, S. D. (2023). SHARQ ALLOMALARI ASARLARIDA IJTIMOIIY-IQTISODIY QARAM XULQ-ATVOR PSIXOLOGIK MUAMMO SIFATIDA. *SO'NGI ILMIIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, 6(9), 22-27.

